

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργης Παυλόπουλος «Τά Αντικλείδια»

Ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.
 Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρὶς νά βλέπουν
 τίποτα καὶ προσπερνοῦνε. Ὅμως μερικοὶ
 κάτω βλέπουν, τό μάτι τους ἀρπάζει κάτω
 καί μαγεμένοι πηγαίνουμε νά μποῦν.
 Ἡ πόρτα τότε κλείνει. Χτυπᾶνε μὰ κανεῖς
 δέν τοὺς ἀνοίγει. Ψάχνουνε γιὰ τό κλειδί.
 Κανεῖς δέν ξέρει ποιὸς τό ἔχει. Ἀκόμη
 καί τή ζωὴ τους κάποτε χαλᾶνε μάταια
 γυρεύοντας τό μυστικό νά τὴν ἀνοίξουν.
 Φτιάχνουν ἀντικλείδια. Προσπαθοῦν.
 Ἡ πόρτα δέν ἀνοίγει πιά. Δέν ἄνοιξε ποτέ
 γιὰ ὅσους μπόρεσαν νά ἰδοῦν στό βάθος.
 Ἴσως τά ποιήματα πού γράφτηκαν
 ἀπό τότε πού ὑπάρχει ὁ κόσμος
 εἶναι μιά ἀτέλειωτη ἀρμαθιά ἀντικλείδια
 γιὰ ν' ἀνοίξουμε τὴν πόρτα τῆς Ποίησης.

Μά ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.

(Τά Αντικλείδια, 1988)

Β. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Το ποίημα χαρακτηρίζεται ἀπὸ γλωσσικὴ ἀπλότητα καὶ σαφήνεια, παρά το «φευγαλέο» νόημά του. Να εντοπίσετε τοὺς εκφραστικούς τρόπους που δημιουργοῦν αὐτὴ τὴν ἐντύπωση. **Μονάδες 15**
2. α. Ἐνα ἀπὸ τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς ποίησης τοῦ Γ. Παυλόπουλου εἶναι ἡ συμβολιστικὴ γραφή. Να επιβεβαιώσετε τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ στα «Αντικλείδια». **Μονάδες 10**
 β. Το ποίημα ἀφηγεῖται μὴ επαναλαμβανόμενη ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ἀπόπειρα νὰ συλληφθεῖ ἡ οὐσία καὶ ἡ ἰδέα τῆς Ποίησης. Πὼς αἰσθητοποιεῖται στο ποίημα αὐτὴ ἡ ἀτέρμονη διαδικασία; **Μονάδες 10**
3. Να σχολιάσετε τὸ εἶδος τῆς ἀφήγησης καὶ τοῦ ἀφηγητῆ στο ποίημα καὶ νὰ ἐρμηνεύσετε τὶς ἀντίστοιχες ἐπιλογές τοῦ ποιητῆ ἀναφορικά με τὴ λειτουργικότητά τους. **Μονάδες 20**
4. Να σχολιάσετε τοὺς παρακάτω στίχους:
 α. «Ἀκόμη καί τή ζωὴ τους κάποτε χαλᾶνε μάταια γυρεύοντας τό μυστικό νά τὴν ἀνοίξουν» (σε μὴ παράγραφο 100 λέξεων περίπου). **Μονάδες 10**
 β. «Ἡ πόρτα δέν ἀνοίγει πιά. Δέν ἄνοιξε ποτέ γιὰ ὅσους μπόρεσαν νά ἰδοῦν στό βάθος». (σε μὴ παράγραφο 80-100 λέξεων περίπου). **Μονάδες 10**
5. Να συγκρίνετε τὸ ποίημα «Τὰ Αντικλείδια» τοῦ Γιώργη Παυλόπουλου με τὸ ποίημα «Ars Poetica 2» τοῦ Γιώργου Θέμελη (Ars Poetica, 1974). **Μονάδες 25**

«Ars Poetica 2»

Ἀρέσκεται στο σκοτάδι τὸ ποίημα. Ἐκεῖ σπέρνεται ἀνοίγοντας μικροὺς φεγγίτες, που μεγαλώνουν, μεγαλώνουν...

Τὸ πολὺ ἡλιακὸ φῶς τὸ ἐκτυφλωτικὸ τὸ πληγώνει.

Γιατ' εἶναι φῶς τὸ Ποίημα, φῶς ἐνὸς ἄλλου φωτισμοῦ, δυνατότητα ἐνὸς ἄλλου Ἡλίου.

Ἡ Εὐδαιμονία τοῦ Χορτασμοῦ καὶ τῆς Οἰκονομίας τὸ ἀφήνει νηστικό. Σαν ἓνα ζῶο λησμονημένο κι ἀχρηστο. Μὴ ἔχοντας δοκιμάσει τὸ μαχαίρι τῆς πείνας γιὰ ψωμί καὶ φῶς, τὴ δίψα τοῦ στερεμένου ποταμοῦ.

Ἡ Ἀνυποψία τῶν Κοντόφθαλμων καὶ τῶν Κοιμισμένων τὸ ἀποφεύγει, ἔξω ἀπὸ τὸν ὕπνο τοῦ δικαίου, ἔξω ἀπ' τ' ὄνειρο, σαν ἓνα ἐφιαλτικὸ πουλί.

Ὅλα τὰ μάτια τ' ἀγρυπνᾶ στρέφουν πρὸς τὸ Ποίημα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. «Τὰ Αντικλείδια» συγκεντρώνουν τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς ποιητικῆς γραφῆς τοῦ Παυλόπουλου. Ὡς ἐκπρόσωπος τῆς πρώτης μεταπολεμικῆς γενιάς στο ἔργο τοῦ ἀπεικονίζει ἠθικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀξίες καὶ ἡ ποίηση τοῦ εἶναι ζεστή καὶ χαμηλόφωνη. Στο ποίημα «Τὰ Αντικλείδια» ἡ γλωσσικὴ ἀπλότητα καὶ ἡ σαφήνεια εἶναι ἐυδιάκριτες καὶ ἐπιτυγχάνονται, ἀρχικά, με τὴ χρῆση κύριων προτάσεων, οἱ ὁποῖες δεσπάζουν στο ποίημα, «Ἡ Ποίηση εἶναι μὴ πόρτα ἀνοιχτή», «Ἡ πόρτα τότε κλείνει», «Ψάχνουνε γιὰ τὸ κλειδί». Οἱ κύριες προτάσεις χαρακτηρίζονται ἀπὸ νοηματικὴ αὐτοτέλεια, ἀφοῦ ἀποδίδουν ολοκληρωμένα νοήματα, ἐνὸς ταυτόχρονα προσδίδουν στο ποίημα ἀποφθεγματικὸ χαρακτήρα. Με τὴν ἐπιλογή αὐτὴ τοῦ Παυλόπουλου, ὁ ποιητικὸς λόγος ἀποκτᾶ ἀφηγηματικὸ τόνο, γίνεται λιτός, φυσικὸς καὶ κοφτός. Ἡ γλώσσα τοῦ ποιήματος

είναι απλή και καθημερινή, αστόλιστη και σε μερικά σημεία λαϊκή, («κάτι βλέπουν», «το μάτι τους αρπάζει κάτι», «και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε», «αρμαθιά»). Τη γλωσσική απλότητα και σαφήνεια ενισχύει ο πεζολογικός τόνος του ποιήματος, ο οποίος σε συνδυασμό με το κουβεντιαστό και χαμηλόφωνο ύφος, δίνουν την αίσθηση πεζού λόγου και προφορικότητας. Παράλληλα, το ποίημα χαρακτηρίζεται από το «φευγαλέο» νόημα του, καθώς αυτό βασίζεται στην τεχνική των λογικών αντιφάσεων. Αναφέρουμε ως χαρακτηριστική αντίθεση την «ανοιχτή πόρτα» της ποίησης που «κλείνει» για τους λίγους, που κάτι βλέπουν στο βάθος της αλλά παραμένει πάντα «ανοιχτή». Η ατμόσφαιρα του μύθου είναι ένα άλλο στοιχείο που οδηγεί στο ίδιο αποτέλεσμα του «φευγαλέου» νοήματος. Ο ποιητικός μύθος προσδίδει μαγικό και μυστηριώδες περιεχόμενο, ενώ ταυτόχρονα διαφέρει από το παραμύθι, γιατί σ' αυτόν δεν υπάρχει η μαγική λέξη που κάνει το θαύμα ώστε να ανοίξει η πόρτα. Τέλος, οι σκηνοθετικοί χειρισμοί υποβοηθούν την αλληγορική αφήγηση να δηλώσει τις προσπάθειες των ποιητών να συλλάβουν την αλήθεια της ποίησης, η οποία παρουσιάζεται εξιδανικευμένη, ονειρική και απρόσιτη, ενώ δεν λείπουν και τα σύμβολα που χρειάζονται αποσυμβολισμό για να συλληφθεί το νόημα του ποιήματος. Ωστόσο η γλωσσική απλότητα κάνει την ποίηση του Γ. Παυλόπουλου αποτελεσματική χωρίς «ψιμύθια» κι αυτήν ακριβώς πρόσεξε στον ποιητή ο Σεφέρης που σημειώνει: «Λέγοντας ψιμύθια εννοώ: χωρίς γλωσσικούς κορδακισμούς, που συνήθως είναι επιφανειακά σχήματα χωρίς ν' αγγίζουν τίποτε στο βάθος... Σε τι προχωρεί, μ' αυτόν, η ποίηση;...στα χρόνια που ζούμε, το να κρατά κανείς την τέχνη σε μια ορισμένη στάθμη είναι πρόοδος». Την άποψη αυτή προσυπογράφει και ο Δ. Μαρωνίτης: «Δεν ξέρω πολλές φωνές στην ποίησή μας που να έχουν την απλότητα, τη θερμότητα, σχεδόν την τρυφερότητα και τη φυσικότητα της αφηγηματικής φωνής του Παυλόπουλου».

2. α. Πρώτα απ' όλα πρέπει να παραδεχτούμε ότι η «μετακίνηση του Παυλόπουλου από τη συμβολική διαστρωμάτωση του ποιητικού μύθου στην παραβολική διαχείρισή του» αναγνωρίζεται εύκολα στα «Αντικλείδια» και σχετίζεται με τη μετάβασή του από το ποίημα – γεγονός στο ποίημα όπου η ποιητική δημιουργία και δοκιμασία γίνεται κυρίως υπόθεσή του (Α. Ζήρας) αλλά και με τη γενικότερη στροφή του από την ιστορική μνήμη προς το ιδιωτικό και προσωπικό. Παρ' όλη όμως την προσπάθεια του ποιητή ν' αποφύγει τη χρήση συμβόλων στην προσπάθεια ορισμού της ποίησης, μάλλον επειδή δε θέλει να προσεγγίσει τη φύση της ποίησης σε μια βάση αχρονική αλλά θέλει «να αποδώσει τη σχετικότητα της απόστασης και της εγγύτητας ανάμεσα στη μορφή και την έννοια» (Β. Αθανασόπουλος), κάποιες εικόνες μπορούν και λόγω της επανάληψής τους να αναχθούν σε σύμβολα. Έτσι, για παράδειγμα, η «πόρτα» είναι το σύμβολο που συνδέει τους δυο κόσμους, τον πραγματικό/ύλιστικό με τον πνευματικό, οραματικό, αισθητικό. Αυτή η πόρτα είναι «ανοιχτή» πρόκληση – πρόσκληση σε όλους όσους είναι αρκετά ευαίσθητοι να καταπιαστούν με την ποίηση. «Μερικοί» ωστόσο είναι οι εκλεκτοί, οι ποιητές, ενώ οι «πολλοί» είναι η εποχή μας με την πεζότητα, τον ορθολογισμό, την αδιαφορία για το όραμα – όνειρο. Παρ' όλη τη «μαγεία» του, δηλαδή την αξία και την πολυτιμότητά του, το όνειρο πίσω από την πόρτα δεν μπορεί να αντικειμενικοποιηθεί, να μεταμορφωθεί σε πράγμα – αντικείμενο, παραμένει Ιδέα του «Όλου». Έτσι το «κλειδί» – σύμβολο της αλήθειας και της ουσίας της ποίησης – παραμένει χαμένο ενώ δεν υπάρχει το «μυστικό»: η ποιητική τεχνική ή κάποια μαγική λέξη με την οποία μπορεί να κατακτηθεί η Ιδέα να οριστεί το «άπιαστο είδωλο της ποίησης». Έτσι οι ποιητές φτιάχνουν μονάχα «αντικλείδια» που συμβολίζουν τα φιλόδοξα ποιήματα με τα οποία ο ποιητής επιχειρεί να συλλάβει τον ποιητικό κόσμο και τη σοφία του.
- β. «Τα Αντικλείδια» αφηγούνται τις ανά τους αιώνες δοκιμές να οριστεί το άπιαστο είδωλο της ποίησης και το «φάντασμα του ενός ποιήματος» (Δ. Μαρωνίτης), μια διαδικασία που είναι κυκλικά επαναλαμβανόμενη στο χρόνο. Η διαδικασία αυτή αισθητοποιείται στο ποίημα με μια αλληγορία, μια παραβολή. Δεδομένου ότι το νόημα είναι «φευγαλέο» και το θέμα μάλλον θεωρητικό, με την παραβολή, που προτείνει πάντα έναν παραλληλισμό ή μια αναλογία προσεγγίζοντας το άγνωστο με τους όρους του γνωστού και την ιδέα με το πραγματικό και το απτό, ο ποιητής επιτυγχάνει αφ' ενός την ισορροπία ανάμεσα στην κυριολεξία και τη μεταφορά και αφ' ετέρου τη μετάδοση της ποιητικής του εμπειρίας στον αναγνώστη, με τρόπο θετικό και γνωμικό αλλά όχι δογματικό. Παραπέμπει λοιπόν, το ποίημα τον αναγνώστη σε μια μόνιμη αλληγορία της ύπαρξης και του κόσμου (η διπλή υπόσταση: το «φαίνεσθαι» και το «είναι») και καθώς το τέλος του παραμυθιού-μύθου αντανakλάται στην αρχή και η αρχή στο τέλος του ποιήματος (κυκλικό σχήμα), το ίδιο γίνεται φορέας της εμπειρίας που περιγράφει, με την «πόρτα» της Ποίησης να είναι πάντοτε ανοιχτή πρόκληση κατάκτησης του ονείρου-μαγείας αλλά την ποιητική ουσία να παραμένει ψευδαίσθηση και να μην κατακτιέται ποτέ από τον ποιητή που προσπαθεί με τα ποιήματα- «αντικλείδια» του να φτάσει όλο και πιο κοντά στο ποιητικό του όραμα· μάταια όμως, αφού κάποτε διαπιστώνει πως αυτό το «κάτι», το απροσδιόριστο και «μαγικό» που πρόφτασε να δει μέσα απ' την «ανοιχτή πόρτα» της Ποίησης παραμένει πάντα απατηλό και φευγαλέο, όπως μέσα στα όνειρα, σκοτεινό και άρρητο, ενώ η «πόρτα» κλείνει ξανά και ξανά αφήνοντας όμως την ψευδαίσθηση ότι είναι συνεχώς «ανοιχτή». Αυτό, όπως ισχυρίζεται ο ίδιος ο Γ. Παυλόπουλος, είναι το έργο του ποιητή, να διατυπώσει το άρρητο που δεν είναι δυνατόν να διατυπωθεί και στη συνεχή και πάντα ανολοκλήρωτη προσπάθεια για διατύπωση του άρρητου βρίσκεται η ουσία της ποίησης. Σύμφωνα με την Τ. Καραγεωργίου, με τη συλλογή του «Τα Αντικλείδια», που είναι αφηγηματικά λιτά σαν παραμύθια ο Παυλόπουλος «μας επιτρέπει να ξαναδούμε αμέριστο και οικείο το πρόσωπο της ποίησης που ξαναγίνεται μύθος-παραμύθι και άρα μπορεί να παράσχει παραμυθία, από την οποία έχουμε ανάγκη όλοι».
3. Το ποίημα «Τα Αντικλείδια», όπως και τα περισσότερα ποιήματα της ομώνυμης συλλογής που έχει ως θέμα «τον ονειρικό αγώνα του ποιητή με το ποίημα», είναι αφηγηματικό και υπάρχει ένας αφηγητής ο οποίος στήνει το σκηνικό του ποιήματος και αφηγείται σε γ' πρόσωπο (τρίτοπρόσωπη αφήγηση) έναν αλληγορικό ποιητικό μύθο, έναν μύθο που με την πρόοδο της αφήγησης μετατρέπεται σε κυκλικό παραμύθι που θα μπορούσε να συνεχίζεται αέναα. Η αφήγηση δεν αφορά ένα συγκεκριμένο συμβάν, αλλά μια επαναλαμβανόμενη ανά τους αιώνες διαδικασία απόπειρας να παραβιαστεί η ανοικτή πόρτα της ποίησης. Το πρόσωπο, λοιπόν, που αφηγείται δεν εμφανίζεται ως υποκείμενο να ομιλεί σε ένα άμεσο α' ρηματικό πρόσωπο και έτσι δεν επιδιώκεται η μετάδοση κάποιας προσωπικής συγκίνησης ούτε η κατάθεση μιας προσωπικής θέσης/άποψης. Αντίθετα με την επιλογή της τρίτοπρόσωπης αφήγησης διεκδικεί την εγκυρότητα και την αντικειμενικότητα

για όσα λέγει, τα οποία αντιστοιχούν έτσι σε διαπιστώσεις αυτού που «αορίστως επαναλαμβανόμενο συμβαίνει και που περιγράφεται στο ποίημα» από έναν αφηγητή παντογνώστη.

Από την άλλη πλευρά, ο αφηγητής/ομιλητής δεν ταυτίζεται με τον ποιητή. Είναι ένα πλαστό πρόσωπο με καθολική εποπτεία του χώρου (κόσμος-σύμπαν) και του χρόνου (από τότε που υπάρχει ο κόσμος), ένα είδος παντογνώστη αφηγητή που γνωρίζει ότι η βαθύτερη ουσία της ποίησης είναι ασύλληπτη αλλά και τις ποιητικές δοκιμές που έχουν γίνει από γενέσεως κόσμου. Η εξακρίβωση της ταυτότητας του ομιλητή είναι δύσκολη επειδή δεν εισάγεται κάποιο πρόσωπο που παρουσιάζεται ως φορέας του λόγου. Ωστόσο η αφηγηματική φωνή του ίσως συμπίπτει με τη φωνή του ποιητή ή αποτελεί ένα προσωπαίο του (persona). Σε αυτό το συμπέρασμα συνηγορούν τα εξής: Πρώτον η «εξαίρεση» του 17^{ου} στίχου, όπου η αφήγηση γίνεται πρωτοπρόσωπη (στο α' πληθυντικό πρόσωπο: για ν' ανοίξουμε την πόρτα της Ποίησης). Ο αφηγητής λοιπόν φαίνεται να συγκαταλέγεται στη χορεία των ποιητών που αγωνίζονται μάταιως να κατακτήσουν την ποιητική ουσία: γνωρίζει το θέμα εκ των έσω, ίσως από μια προσωπική μακροχρόνια και ανικανοποίητη/ανολοκλήρωτη εμπειρία, για αυτό έχει τη δυνατότητα να διηγείται ένα μάλλον θεωρητικό θέμα («τι είναι η ποίηση;») με την απλότητα που αντιστοιχεί σε απτά, καθημερινά, εμπειρικά πράγματα και καταστάσεις. Δεύτερον το ποίημα εξαιτίας του θεματός του αποτελεί ποίημα ποιητικής, διαθέτει δηλαδή αυτοαναφορικότητα: και μόνο ένας ποιητής θα μπορούσε με ασφάλεια να μιλήσει για ζητήματα ποιητικής, χωρίς ωστόσο να δώσει την εντύπωση ενός ποιητικού δόγματος. Παρ' όλα αυτά αποφεύγεται η αυτοβιογραφική ταύτιση, ο αφηγητής/ομιλητής ταυτίζεται με τον ποιητή όχι ως πρόσωπο αλλά ως ιδιότητα και έτσι το ποίημα παράλληλα με την αντικειμενικότητα –που ήδη έχει σημειωθεί παραπάνω– επενδύεται και με μια σοφία εμπειρική και δεν αποτελεί προϊόν καθαρής θεωρητικής διαδικασίας.

Η Τασούλα Καραγεωργίου νομίζει ότι τελικά δεν ενδιαφέρει εάν ο αφηγητής ταυτίζεται ή όχι με τον ποιητή, ενώ ο Δ.Μαρωνίτης σημειώνει: «ότι η φωνή του Παυλόπουλου έχει το φυσικό χάρισμα να μπορεί να αφηγηθεί και μάλιστα με τρόπο ποιητικό... ξέρει να κρατά τον σωστό ρυθμό και τους κυματισμούς που χρειάζεται η διήγηση... εκείνη την ηρεμία και την άνεση που επιτρέπει στον ποιητικό μύθο να πετάξει λεύτερος».

4. α) Η ποίηση αποτελεί μια αέναη δοκιμασία για τους μύστες της. Οι «λίγοι», οι ποιητές, μέσα από ένα μαγευτικό, αν και μάταιο αγώνα, αποπειρώνται αγωνιωδώς να διαβούν την κλειστή πόρτα της Ποίησης, με σκοπό να την προσπελάσουν, να εισχωρήσουν στο άβατό της και να εννοήσουν την πολυσχιδή φύση της. Συχνά ανάγουν τη θέαση του μαγικού κόσμου της Ποίησης σε απόλυτο σκοπό ζωής και κυριεύονται από εμμονή: εντούτοις, η ποιητική δημιουργία/δοκιμασία τους, που κινείται στο μεταίχμιο ζωής-θανάτου, δεν ευοδώνεται ποτέ. Έτσι ματαιοπονούν, αναλώνοντας τη ζωή τους σε δραματικές και ατελέσφορες προσπάθειες να διεισδύσουν στον ποιητικό χώρο και να πολιτογραφηθούν στην Καβαφική πόλη των Ιδεών.

- β) Μέσα από μια λογική, αλλά όχι φιλοσοφική-ποιητική αντίφαση, ο Γ. Παυλόπουλος καταδεικνύει αριστοτεχνικά το χιμαιρικό, απροσπέλαστο κόσμο της Ποίησης. Όσοι «μπόρεσαν να δουν στο βάθος», οι λίγοι και υποψιασμένοι, προσπαθούν να διεισδύσουν έστω για λίγο στον ιδεατό της χώρο με τη συγγραφή ποιημάτων («αντικλειδία»). Ωστόσο η ουσία της μένει άπιαστη, υψηλή, απροσπέλαστη σαν την Αλήθεια. Η φύση της ποίησης είναι ονειρική και φευγαλέα, για αυτό είναι αδύνατο ν' αποκαλυφθεί εξ ολοκλήρου σε κανένα. Έτσι κάθε ποιητής αποτυγχάνει να γίνει κοινωνός της, μένοντας μόνιμα εξόριστος από τον κόσμο της ποιητικής μαγείας: εντούτοις ανήκει δια βίου σε αυτόν και τον υπηρετεί γράφοντας ποιήματα, σε ένα ατέρμονο κύκλο δημιουργίας.

5. Ποιήματα ποιητικής και τα δύο, τα «Αντικλειδία» του Γ. Παυλόπουλου και το «Ars Poetica 2» του Γ. Θέμελη, βασίζουν την αρχιτεκτονική τους στη μυθική διαστρωμάτωση των ποιητικών εικόνων που μπορούν να αναχθούν στο επίπεδο του συμβολικού. Η ατμόσφαιρα μυστηρίου στα «Αντικλειδία» υποβάλλεται από την αίσθηση του αόριστου και του φευγαλέου των αναφορών «πολλοί», «μερικοί», «κάτι», «μαγεμένοι» και τον συμβολισμό της «Ποίησης» ως ανοικτής και κλειστής πόρτας, δηλαδή ως πύλης προς έναν απροσπέλαστο χώρο ιερού άβατου. Αντίστοιχα, στο «Ars Poetica 2» η χαρτογράφηση ενός τόπου εξίσου μαγικού και υπερβατικού, ενός εξωκοσμικού, δηλαδή, σύμπαντος («ενός άλλου φωτισμού») αντανακλάται στη χρήση των κεφαλαίων για τη γραφή του συμβόλου «ενός άλλου Ήλιου» και του «Ποιήματος» σε αντιδιαστολή με την «Ανυποψία», τους «Κοντόφθαλμους» κ.ά. Επιπλέον, μπορούμε να διακρίνουμε την κοινή διάρθρωση των δύο έργων στη βάση παρόμοιων αντιθέσεων. Συγκεκριμένα, η αντίθεση ανάμεσα στην επιφανειακή και πρόσκαιρη «θέαση» της ποίησης («κοιτάζουν») από τους «πολλούς», που δε διαθέτουν την απαραίτητη πνευματική καλλιέργεια και αισθητική, και σε εκείνους που «βλέπουν» με εμβρίθεια μέσα από την ανοικτή πόρτα, δηλαδή τους αληθινούς ποιητές, στο «Ars Poetica 2» πραγματώνεται ως διαχωρισμός ανάμεσα στους «Κοντόφθαλμους» και «Κοιμισμένους», και εκείνους που διαθέτουν τα σολωμικής σύλληψης «άγρυπνα μάτια», δηλαδή τους ποιητές που κατοικούν τον ονειρικό κόσμο, δικαιώνοντας την ύπαρξή τους μέσα από την τέχνη τους («έξω από τον ύπνο των δικαίων, έξω απ' τ' όνειρο»). Έτσι, η πλατωνική αντίληψη του σπηλαίου, η οποία, όπως διαπιστώνει η Τ. Καραγεωργίου, διαπερνά το νόημα των στίχων: «το μάτι τους αρπάζει κάτι/ και μαγεμένοι πηγαίνουν να μπουν. Η πόρτα τότε κλείνει», στο «Ars Poetica» υλοποιείται ως το αποτέλεσμα της εγγενούς ροπής του ποιήματος προς το «σκοτάδι» («Αρέσκεται στο σκοτάδι το ποίημα», «Το πολύ ηλιακό φως το εκτυφλωτικό το πληγώνει.»).

Στην ομοιότητα αυτή, ωστόσο, εντοπίζουμε τη βασική διαφορά της στάσης των δύο ποιητών απέναντι στην τέχνη τους. Μολονότι και οι δύο αναγνωρίζουν τη φριχτή δοκιμασία του ποιητή («χτυπάνε και κανείς δεν τους ανοίγει», «Ακόμη και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε μάταια» -«Τα Αντικλειδία», «το μαχαίρι της πείνας για ψωμί και φως, τη δίψα του στερεμένου ποταμού», -«Ars Poetica 2»), ο αφηγητής του «Ars Poetica 2» δεν έχει ως στόχο την κατάκτηση του χώρου του εκτυφλωτικού ποιητικού φωτός ή την πρόσκτηση του ενός κλειδιού που μάταια οραματίζεται ο αφηγητής του Παυλόπουλου παραμένοντας αιώνια εξόριστος από αυτόν. Έτσι, στο έργο του Θέμελη το ποίημα ταυτίζεται, με δυναμική στωικότητα και αυτεπίγνωση για τους εγγενείς περιορισμούς της ποιητικής ιδιότητας, με το φως μικρών «φεγγιτών» –όσο εκείνο, δηλαδή, που θα μπορούσε να εισχωρεί από την «κλειδαρότρυπα» της κλειστής «πόρτας» της Ποίησης που επιθυμεί να διαρρήξει ο ποιητής του Παυλόπουλου με τα ποιήματα-«αντικλειδία».

Επιμέλεια

Κόρκακα Σάνδη • Μακρυγιαννάκη Κατερίνα • Μπλαβάκη Κατερίνα • Φαρσάρη Ελένη

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ